

Uchwała Nr XL / 185/ 14
Rady Gminy w Wapielsku
z dnia 09 września 2014 roku

w sprawie przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wapielsk na lata 2014 – 2020.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie gminnym /tj. Dz. U. z 2013 r poz. 594, poz. 645, poz. 1318, z 2014 r poz. 379, poz. 1072/ w związku z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r o pomocy społecznej /Dz. U. z 2013 r poz. 182, poz. 509, z 2014 r poz. 567, poz. 598, poz. 1650/

Rada Gminy
uchwala, co następuje;

§ 1. Przyjąć Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wapielsk na lata 2014 – 2020 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie

Art. 16 b ust.1 i 17 ust.1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej wskazują, że do zadań własnych o charakterze obowiązkowym gminy należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi załącznik do niniejszej uchwały. Jest najważniejszym dokumentem stanowiącym o realizowanej lokalnej polityce społecznej. Uwzględnia m.in diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią określa; cele strategiczne projektowanych zmian, kierunki niezbędnych działań, sposoby realizacji strategii oraz jej ramy finansowe, wskaźniki realizacji działań.

Przewodniczący

Grzegorz Lisowski
Grzegorz Lisowski

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
dla Gminy Wąpielsk
na lata 2014-2020**

**GMINA WĄPIELSK
POWIAT RYPIŃSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE**

WĄPIELSK 2014

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	3
2. METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII	4
3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY WĄPIELSK	5
3.1. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI SPOŁECZNEJ	5
3.1.1. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY WĄPIELSK	5
3.1.2. DEMOGRAFIA	6
3.1.3. RYNEK PRACY	12
3.1.4. GOSPODARKA MIESZKANIOWA	14
3.1.5. SŁUŻBA ZDROWIA	15
3.1.6. EDUKACJA	15
3.1.7. KULTURA I SPORT	16
3.1.8. PODMIOTY WSPARCIA SPOŁECZNEGO	17
3.2. PROBLEMY SPOŁECZNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINY WĄPIELSK	21
3.2.1. RODZINA	21
3.2.2. BEZROBOCIE	23
3.2.3. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	25
3.2.4. UZALEŻNIENIA	26
3.2.5. UBÓSTWO	29
3.2.6. BEZDOMNOŚĆ	30
3.2.7. PRZEMOC W RODZINIE	31
3.2.8. PRZESTĘPCZOŚĆ	32
3.2.9. OSOBY STARSZE	32
3.3. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO	34
3.4. ANALIZA SWOT	35
4. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ	37
4.1. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA	38
4.2. PROGNOZA ZMIAN	41
5. CELE STRATEGICZNE PROJEKTOWANYCH ZMIAN	42
6. KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	43
7. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII ORAZ JEJ RAMY FINANSOWE	44
8. WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ	46
10. SPIS TABEL	51
11. SPIS WYKRESÓW	52
12. SPIS RYSUNKÓW	52

1. Wprowadzenie

Problemy społeczne będące wynikiem zmian politycznych i gospodarczych, jakie dokonały się w Polsce na przestrzeni ostatnich lat, stawiają przed władzami samorządowymi nowe wyzwania. Dotychczas realizowany model polityki społecznej polegający głównie na łagodzeniu skutków niekorzystnych zjawisk okazał się nie dość skuteczny. Podejmowane działania skierowane były na walkę z rezultatami problemów, brak natomiast było wystarczającego nacisku na profilaktykę zagrożeń. W efekcie rośnie liczba osób – beneficjentów pomocy społecznej i utrwalają się postawy roszczeniowe tego kręgu osób. Dlatego też potrzebą chwili jest opracowanie spójnych, całościowych, perspektywicznych programów polityki społecznej. Jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej jest **strategia rozwiązywania problemów społecznych**. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (j.t. Dz. U. z 2013 poz. 182 z późn. zm.), zgodnie z którym: „*do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.*”

Zgodnie z art. 16b, ust. 2, strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Działania będą kierowane głównie do środowisk pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wąpielsk na lata 2014-2020 jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie dla

zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jej mieszkańców, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wąpielsk przygotowana została zgodnie z ogólnymi warunkami stawianymi takim dokumentom. Umownie można ją podzielić na trzy główne części.

Pierwsza część przedstawia charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Wąpielsk wg stanu na dzień 31.12.2013 roku (w niektórych przypadkach dane dotyczą roku 2012). Zawarto tutaj informacje istotne z punktu widzenia występujących na jej terenie problemów społecznych. Przeanalizowano strukturę demograficzną, sytuację na rynku pracy, stan gospodarki Gminy. Opisano również dostępne dla mieszkańców usługi społeczne tj. edukacja, kultura, ochrona zdrowia i pomoc społeczna. Charakterystyki tej dokonano w oparciu o:

- informacje uzyskane z GOPS w Wąpielsku,
- dane z PUP w Rypinie,
- dane z Powiatowej Komendy Policji w Rypinie,
- dane GUS,
- inne dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Gminy.

Charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Wąpielsk podsumowuje analiza SWOT.

Część drugą stanowi prognoza zmian problemów społecznych zidentyfikowanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 zasadnicze części:

- prognozę demograficzną opracowaną w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS, oraz
- prognozę zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz działań organizacji i instytucji publicznych działających w zakresie pomocy społecznej (w tym działań GOPS w Wąpielsku), które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów.

Niniejsza prognoza stanowi podstawę do zdefiniowania konkretnych celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia to sformułowanie konkretnych celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych występujących na terenie Gminy Wąpielsk. W części tej określono również sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe ze wskazaniem źródeł finansowania określonych działań oraz wskaźników ich realizacji.

Strategia obejmuje okres do 2020 roku. Uzasadnieniem dla tak wybranego horyzontu czasowego jest z jednej strony specyfika procesów społecznych (skutki realizacji Strategii będą widoczne dopiero w dłuższym okresie czasu), z drugiej zaś strony konieczność dostosowania Strategii do innych dokumentów programowych na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

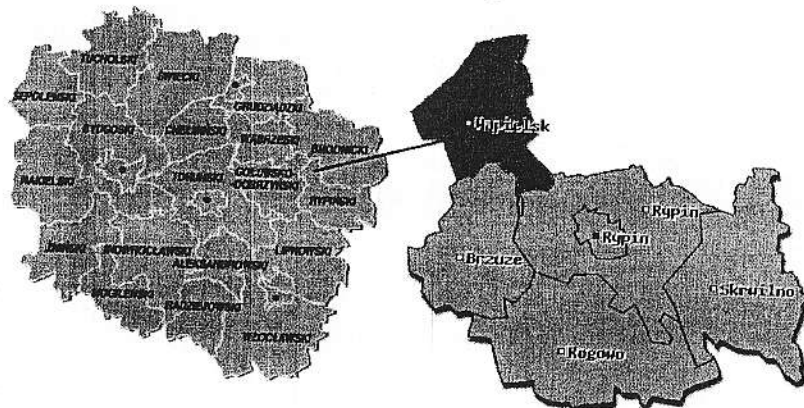
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Wąpielsk

3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Wąpielsk

Gmina Wąpielsk jest gminą wiejską położoną w województwie kujawsko-pomorskim, w północnej części powiatu rypińskiego.

Rysunek 1. Gmina Wąpielsk na tle województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu rypińskiego

Źródło: www.zpp.pl

Gmina Wąpielsk graniczy z następującymi gminami:

- w powiecie rypińskim: Gmina Rypin i Gmina Brzuze,
- w powiecie golubsko-dobrzyńskim: Gmina Radomin i Gmina Golub-Dobrzyń,
- w powiecie brodnickim: Gmina Bobrowo, Gmina Brodnica i Gmina Osiek.

Naturalne granice Gminy stanowią rzeka Drwęca i brzeg jeziora Długie.

Przez teren Gminy nie przebiegają drogi krajowe i wojewódzkie oraz linie kolejowe. Obszar Gminy znajduje się także poza zasięgiem obszarów uprzemysłowionych. Dobre warunki przyrodniczo-glebowe, szczególnie w części wysoczyznowej Pojezierza Dobrzyńskiego, sprawiają, że podstawową funkcją Gminy jest produkcja rolnicza.

Powierzchnia Gminy Wąpielsk wynosi 9 378 ha, w tym użytki rolne zajmują powierzchnię 6 649 ha (70,9% powierzchni Gminy), lasy i grunty leśne – 1 869 ha (19,9%).

3.1.2. Demografia

LICZEBNOŚĆ GMINY Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ

Liczba ludności na terenie Gminy Wąpielsk na koniec roku 2012 wyniosła 4 119 osób, z czego kobiety stanowiły 50,5%.

W okresie 2008-2012 liczba mieszkańców Gminy ulegała wahaniom, ostatecznie w 2012 roku liczba mieszkańców była nieznacznie wyższa niż w 2008 roku. Należy zaznaczyć, że od 2010 roku liczba mieszkańców Gminy się zmniejsza.

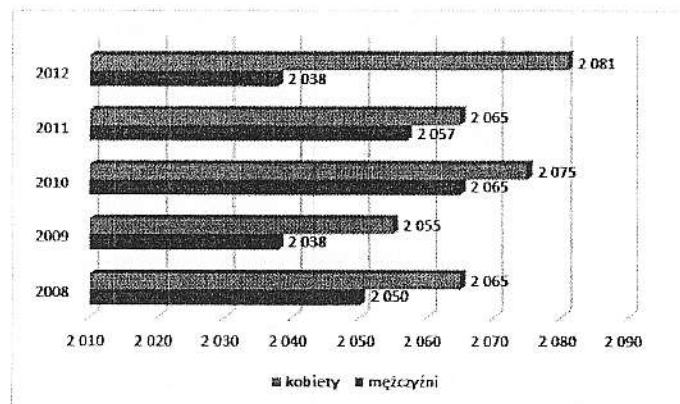
Tabela 1. Liczebność Gminy Wąpielsk z podziałem na płeć

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	Osoba	4 115	4 093	4 140	4 122	4 119
mężczyźni	Osoba	2 050	2 038	2 065	2 057	2 038
	%	49,8%	49,8%	49,9%	49,9%	49,5%
kobiety	Osoba	2 065	2 055	2 075	2 065	2 081
	%	50,2%	50,2%	50,1%	50,1%	50,5%

Źródło: Dane GUS

W całym analizowanym okresie liczba kobiet nieznacznie przewyższała liczbę mężczyzn.

Wykres 1. Struktura ludności Gminy Wąpielsk według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Najliczniejszą grupę wiekową w 2012 roku stanowiły osoby w wieku pomiędzy 20 a 24 rokiem życia. Następnymi w kolejności są osoby w wieku 25-29 lat, 30-34 lata oraz 35-39 lat. Osoby w tym wieku zazwyczaj dopiero rozpoczynają samodzielne życie: kończą studia, podejmują pracę i zakładają rodziny. Przez dłuższy okres będą stanowiły siłę roboczą Gminy i musi upłynąć kilkadziesiąt lat, aby zmieniły swój status z osób w wieku produkcyjnym na osoby w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Wąpielsk w 2012 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4 lata	241	113	128
5-9 lat	220	108	112
10-14 lat	250	134	116
15-19 lat	305	169	136
20-24 lata	348	160	188
25-29 lat	310	158	152
30-34 lata	281	152	129
35-39 lat	279	144	135
40-44 lata	258	145	113
45-49 lat	250	148	102
50-54 lata	277	142	135
55-59 lat	275	142	133
60-64 lata	230	106	124
65-69 lat	160	71	89

70-74 lata	140	66	74
75-79 lat	134	45	89
80-84 lata	84	22	62
Powyżej 85	77	13	64
Razem	4 119	2 038	2 081

Źródło: Dane GUS

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Wąpielsk została również przedstawiona w tabeli 3 z podziałem na 3 grupy:

- ♦ grupa w wieku przedprodukcyjnym,
- ♦ grupa w wieku produkcyjnym,
- ♦ grupa w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w latach 2008-2012

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2008	2009	2010	2011	2012
w wieku przedprodukcyjnym						
Ogółem	Osoba	752	738	726	719	711
Mężczyźni	Osoba	400	386	375	365	355
Kobiety	Osoba	352	352	351	354	356
w wieku produkcyjnym						
Ogółem	Osoba	2 692	2 670	2 725	2 697	2 689
Mężczyźni	Osoba	1 441	1 443	1 483	1 477	1 466
Kobiety	Osoba	1 251	1 227	1 242	1 220	1 223
w wieku poprodukcyjnym						
Ogółem	Osoba	671	685	689	706	719
Mężczyźni	Osoba	209	209	207	215	217
Kobiety	Osoba	462	476	482	491	502
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem						
w wieku przedprodukcyjnym	%	23,7	23,0	22,2	21,5	21,2
w wieku produkcyjnym	%	60,0	60,2	61,1	61,3	61,3
w wieku poprodukcyjnym	%	16,3	16,7	16,6	17,1	17,5

Źródło: Dane GUS

W 2012 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 61,3% populacji Gminy Wąpielsk, ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 21,2%, a w wieku poprodukcyjnym – 17,5%.

W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- ♦ liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym systematycznie maleje od 2008 roku, podobnie jak procentowy udział tej grupy w liczbie ludności ogółem, co, przy założeniu, że tendencja ta się nie zmieni w kolejnych latach, wpłynie na zmniejszanie się liczby ludności Gminy w kolejnych latach,
- ♦ liczba ludności w wieku produkcyjnym od 2010 roku maleje, ostatecznie w 2012 roku była niższa niż w 2008 o 3 osoby,
- ♦ liczba ludności w wieku poprodukcyjnym rokrocznie wzrasta, co jest zgodne z krajowymi trendami demograficznymi.

Powyższe wnioski świadczą o starzeniu się społeczeństwa na terenie Gminy Wapielsk.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

W 2002 roku w Gminie Wapielsk dominowały osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 53,4% populacji Gminy. Kolejną pod względem liczebności grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym – 22,4% oraz osoby z wykształceniem średnim – 14,1%. Odsetek osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia wynosił 6,7%. Wykształcenie wyższe posiadało jedynie 2,1% osób, a policealne – 1,3%.

Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Wapielsk

Rodzaj wykształcenia	Ogółem		Mężczyźni	Kobiety
	Liczba osób	Udział %		
Wyższe	73	2,1%	27	46
Policealne	44	1,3%	9	35
Średnie	482	14,1%	209	273
Zasadnicze zawodowe	768	22,4%	471	297
Podstawowe ukończone	1 828	53,4%	892	936
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	231	6,7%	74	157

Źródło: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002

Przedstawione wyżej dane dotyczą wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku i nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji. Należy założyć, iż obecnie w Gminie Wapielsk, podobnie jak i w całym kraju, liczba osób z wykształceniem wyższym jest nieco większa. Potwierdzeniem tego są dane GUS dotyczące wykształcenia mieszkańców powiatu rypińskiego ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 i 2011 roku zawarte w tabeli 5.

Tabela 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu rypińskiego

Rodzaj wykształcenia	2002	2011	Zmiana % 2011/2002
Wyższe	1 769	3 504	98,08%
Średnie i policealne	7 985	9 591	20,11%
Średnie zawodowe	5 105	5 376	5,31%
Średnie ogólnokształcące	2 066	3 599	74,20%
Zasadnicze zawodowe	8 075	8 723	8,02%
Gimnazjalne	-	2 822	-
Podstawowe ukończone	16 535	11 619	-29,73%
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	2 337	967	-58,62%

Źródło: Dane GUS (Narodowy Spis Powszechny 2002 Ludność, Narodowy Spis Powszechny 2011 Ludność)

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 5, w ostatnich 9 latach nastąpił wyraźny wzrost liczby mieszkańców powiatu rypińskiego o wykształceniu wyższym – o 98,08%, co jest bardzo pozytywnym sygnałem. Coraz więcej osób z powiatu decyduje się również na podwyższenie poziomu wykształcenia, o czym świadczą:

- ♦ wzrost liczby osób z wykształceniem średnim i policealnym o 20,11%,
- ♦ wzrost liczby osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym o 74,2%,
- ♦ spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia o 58,62%.

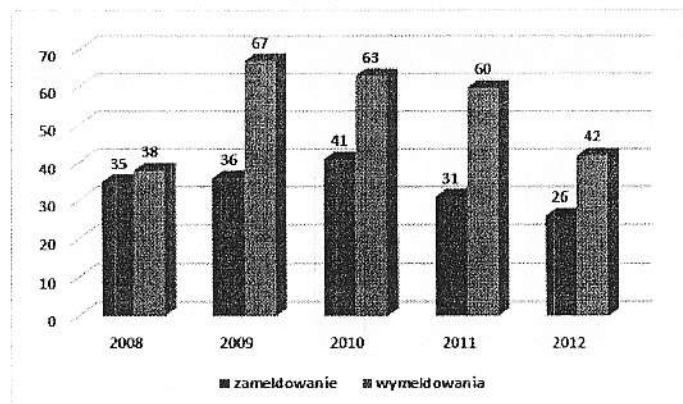
Należy zatem zakładać, że sytuacja w Gminie Wapielsk obecnie kształtuje się podobnie.

MIGRACJE

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru.

W Gminie Wapielsk w latach 2008 – 2012 zarówno liczba zameldowań, jak i wymeldowań ulegała wahaniom. Od roku 2010 systematycznie maleje liczba zameldowań, zaś od roku 2009 rokrocznie zmniejsza się liczba wymeldowań z terenu Gminy. Porównując lata 2008 i 2012 otrzymujemy, że liczba zameldowań spadła o blisko 26%, zaś liczba wymeldowań wzrosła o 10,5%.

Wykres 2. Migracje w Gminie Wapielsk

Źródło: Opracowanie własne

W latach 2008-2012 saldo migracji dla Gminy Wapielsk (różnica między liczbą osób, które zameldowały się na terenie Gminy a liczbą osób, które się z niego wymeldowały w danym roku) było ujemne.

Szczegółowe dane dotyczące salda migracji na terenie Gminy w ostatnich 5 latach, przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Migracje na pobyt stały gminne wg typu i kierunku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012
zameldowanie ogółem	osoba	35	36	41	31	26
zameldowania z miast	osoba	23	12	23	11	16
zameldowania ze wsi	osoba	12	24	18	20	8
zameldowania z zagranicy	osoba	0	0	0	0	2
wymeldowania ogółem	osoba	38	67	63	60	42
wymeldowania do miast	osoba	20	34	25	28	25
wymeldowania na wieś	osoba	18	33	38	32	17
saldo migracji	osoba	-3	-31	-22	-29	-16

Źródło: Dane GUS

PRZYRÓST NATURALNY

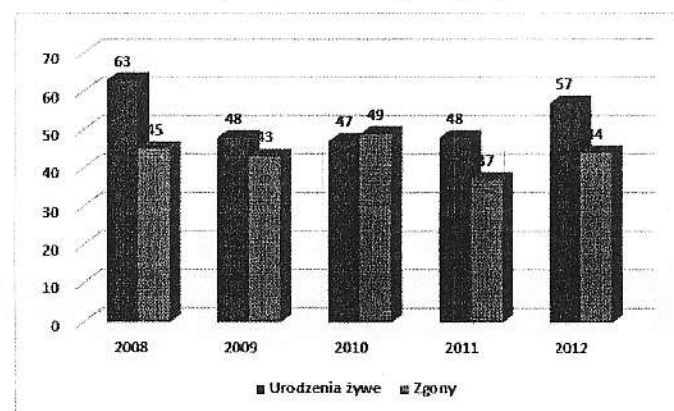
Przyrost naturalny w Gminie Wapielsk jedynie w roku 2010 przyjmował wartości ujemne, zaś w latach 2008-2009 i 2011-2012 – wartości dodatnie, co oznacza, że liczba urodzeń w tych latach przewyższała liczbę zgonów.

Tabela 7. Przyrost naturalny

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Urodzenia żywe ogółem	63	48	47	48	57
Zgony ogółem	45	43	49	37	44
Przyrost naturalny ogółem	18	5	-2	11	13
mężczyźni	9	-6	-1	6	-7
kobiety	9	11	-1	5	20

Źródło: Dane GUS

Wykres 3. Urodzenia żywe i zgony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

3.1.3. Rynek pracy

Na terenie Gminy Wapielsk na koniec 2013 roku działało 185 podmiotów gospodarczych, z czego blisko 6% w sektorze publicznym.

Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze Gminy w latach 2008-2011 ulegała wahaniom, zaś od 2011 roku przyjęła trend rosnący. Porównując ostatecznie rok 2013 z rokiem bazowym, można zauważyć wzrost liczby podmiotów gospodarczych o 6,9%.

Tabela 8. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Wapielsk w latach 2008-2013

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
podmioty gospodarki narodowej ogółem	173	166	175	171	177	185
sektor publiczny - ogółem	9	9	10	11	11	11
sektor prywatny – ogółem, w tym:	164	157	165	160	166	174

osoby fizyczne prowadzące działalność gosp.	148	142	149	143	147	153
spółki handlowe	0	0	0	0	2	4
spółdzielnie	3	3	3	4	4	4
stowarzyszenia i organizacje społeczne	5	5	6	6	6	6

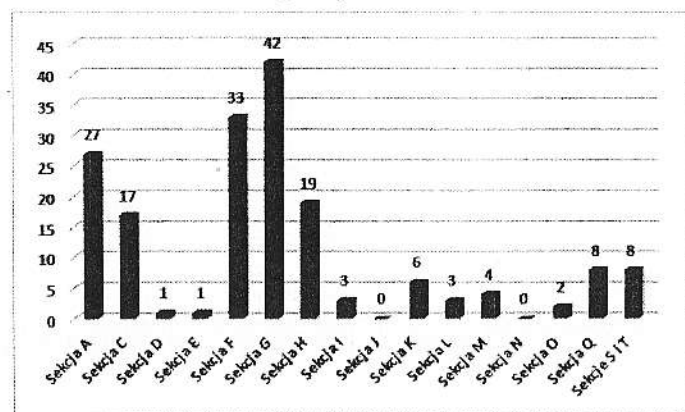
Źródło: Dane GUS

Na sektor prywatny składają się:

- ▣ osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które w 2013 roku stanowiły 87,9% podmiotów sektora prywatnego,
- ▣ stowarzyszenia i organizacje społeczne – 6 podmiotów - 3,4% sektora,
- ▣ spółdzielnie – 4 podmioty stanowiące 2,3% sektora,
- ▣ spółki handlowe – 4 podmioty.

Zgodnie z wykresem 3, prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Wapielsk koncentruje się głównie na handlu hurtowym i detalicznym, budownictwie oraz rolnictwie.

Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Wapielsk w 2013 r. wg sekcji PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody.; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo

G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Zgodnie z danymi GUS, w 2012 roku na terenie Gminy Wapielsk znajdowało się 1 035 mieszkań o łącznej powierzchni 87 964 m².

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Wapielsk

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012
mieszkania	mieszk.	1 031	1 035	1 021	1 031	1 035
izby	izba	3 965	3 987	4 162	4 199	4 222
powierzchnia użytkowa	m ²	82 169	82 577	86 719	87 430	87 964

Źródło: Dane GUS

Większość z tych mieszkań posiada dostęp do podstawowych instalacji, tj. wodociąg, ustęp spłukiwany, łazienka, czy centralne ogrzewanie. Na 1 035 mieszkań w 2012 roku:

- ♦ 67,2% mieszkań posiadało centralne ogrzewanie,
- ♦ 81,2% mieszkań było wyposażonych w łazienkę,
- ♦ 83,8% mieszkań posiadało indywidualny dostęp do ustępu spłukiwanego,
- ♦ 92,4% mieszkań było podłączonych do wodociągu.

Tabela 10. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
wodociąg	89,0%	89,1%	92,3%	92,3%	92,4%
ustęp spłukiwany	69,1%	69,2%	83,5%	83,7%	83,8%
łazienka	71,8%	71,9%	80,9%	81,1%	81,2%

centralne ogrzewanie	59,6%	59,7%	66,8%	67,1%	67,2%
----------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków do zaspakajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych dla mieszkańców o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osób o niskich dochodach, które nie posiadają tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego.

Jak wynika z „Wieloletnim programem gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wapielsk na lata 2014-2018”, w skład mieszkaniowego zasobu Gminy wchodzi 26 lokali mieszkalnych w sześciu budynkach o łącznej powierzchni 1 368,6 m². W swoim zasobie mieszkaniowym Gmina nie posiada wyodrębnionych lokali socjalnych. W Programie przewidziano, że stan zasobu mieszkaniowego Gminy będzie ulegał zmniejszeniu poprzez wykup lokali lub ich sprzedaż.

Stan budynków jest dobry, albo średni, wymagają one jedynie bieżących napraw i konserwacji. Wszystkie budynki wyposażone są w wodę i centralne ogrzewanie (olejowe lub etażowe), 2 budynki podłączone są do zbiorczego systemu kanalizacji, nieczystości z pozostałych budynków gromadzone są w zamkniętych zbiornikach bezodpływowych.

Gmina nie posiada lokali socjalnych.

3.1.5. Służba zdrowia

Na terenie Gminy Wapielsk opiekę medyczną dla mieszkańców Gminy zapewnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gminny Ośrodek Zdrowia w Wapielsku.

Dostęp do środków farmaceutycznych zapewnia mieszkańcom Gminy Apteka „Pod Dębami”.

Mieszkańcy mogą również korzystać ze specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie powiatowego Rypina.

3.1.6. Edukacja

Na terenie Gminy Wapielsk funkcjonują następujące placówki szkolne prowadzone przez organy samorządu terytorialnego:

- Szkoła Podstawowa w Półwiesku Małym,
- Szkoła Podstawowa w Wapielsku,
- Szkoła Podstawowa w Długiem,
- Szkoła Podstawowa w Radzikach Dużych,
- Gimnazjum w Radzikach Dużych.

Placówki szkolne znajdujące się na terenie Gminy są wyposażone w pracownie komputerowe, a także w infrastrukturę niezbędną do uprawiania sportów i rekreacji. W 2011 roku w szkołach podstawowych na terenie Gminy zamontowano tablice interaktywne.

W 2013 roku do szkół zlokalizowanych na terenie Gminy Wapielsk uczęszczało łącznie 493 uczniów.

Tabela 11. Szkoły znajdujące się na terenie Gminy Wapielsk

Nazwa szkoły i adres	Liczba uczniów	Liczba etatów nauczycielskich
Gimnazjum im.T. Halika w Radzikach Dużych, Radziki Duże 9, 87-337 Wapielsk	143	14,56
Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Westerplatte w Długiem, Długie 70, 87-337 Wapielsk	63	6,44
Szkoła Podstawowa w Półwiesku Małym, Półwiek Mały 37, 87-337 Wapielsk	60	9,06
Szkoła Podstawowa w Radzikach Dużych, Radziki Duże 9b, 87-337 Wapielsk	120	9,33
Szkoła Podstawowa im. S. Staszica w Wapielsku, Wapielsk 114, 87-337 Wapielsk	107	10,72

Źródło: Dane GOPS w Wapielsku

Stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie kształcenia do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia, czyli tak zwany współczynnik skolaryzacji (brutto) w okresie 2008-2012 przedstawia tabela 12.

Tabela 12. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
szkoły podstawowe	93,02	94,46	99,66	97,22	102,48
gimnazja	95,57	94,51	91,52	88,55	89,16

W prawie całym analizowanym okresie współczynnik skolaryzacji w placówkach szkolnych na terenie Gminy był niższy od 100, co oznacza, że dzieci z terenu Gminy uczęszczały do szkół zlokalizowanych poza obszarem Gminy Wapielsk.

3.1.7. Kultura i sport

Zadania z zakresu kultury na terenie Gminy Wapielsk realizuje Gminna Biblioteka Publiczna w Wapielsku z siedzibą w Radzikach Dużych wraz z dwoma filiami w: Wapielsku i Długiem.

Na księgozbiór biblioteczny składają się:

- dla dzieci i młodzieży- lektury szkolne oraz ich opracowania, literatura młodzieżowa baśnie, bajki, powieści przygodowe, legendy i podania, komiksy, powieści fantastyczne itp.,
- lektury dla szkół średnich,
- dla dorosłych: powieści, poradniki, nowele, poezje, opowiadania,
- literatura piękna autorów angielskich, amerykańskich, francuskich, niemieckich,
- literatura popularno - naukowa we wszystkich dziedzinach,
- wiadomości o Unii Europejskiej.

Dodatkowo w czytelni dostępny jest dział wiadomości o regionie oraz encyklopedie, słowniki, atlasy, albumy, kroniki, leksykony, przewodniki, itp.. Rokrocznie w miarę posiadanych środków Biblioteka uzupełnia księgozbiór o nowości wydawnicze.

W placówkach bibliotecznych organizowane są wycieczki do bibliotek, lekcje biblioteczne oraz konkursy czytelnicze.

Do organizacji, które uczestniczą przy organizacji życia kulturalnego Gminy Wapielsk zaliczamy również jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych w miejscowościach: Długie, Wapielsk, Radziki Duże i Półwies Mały.

W ostatnich latach samorząd gminny dokładał wszelkich starań, by mieszkańcy Gminy mieli dostęp do nowoczesnych obiektów sportowych i miejsc rekreacji. W 2011 roku powstał kompleks boisk sportowych „Orlik” przy Szkole Podstawowej w Wapielsku, a także place zabaw obok świetlic wiejskich w miejscowościach Kiełpiny i Półwies Mały, doposażono również plac zabaw w miejscowości Ruszkowo. W 2012 roku do użytku oddano nową halę widowiskowo-sportową w miejscowości Radziki Duże.

3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego

GOPS

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie Gminy Wapielsk jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który jest jednostką organizacyjną Gminy.

Obecnie w GOPS zatrudnionych jest 8 pracowników na stanowiskach: kierownik, 3 pracowników socjalnych, 2 opiekunki środowiskowe, inspektor ds. świadczeń rodzinnych i księgowa.

GOPS w Wapielsku realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej na podstawie Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r (Dz. U. Nr 175, poz.1362 z 2009 r. z zm.). Pomoc udzielana jest w formie finansowej, rzeczowej i socjalnej na wniosek osoby

zainteresowanej lub przedstawiciela ustawowego na podstawie przeprowadzonego wywiadu środowiskowego. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej Ośrodek realizuje następujące zadania:

1. zadania własne Gminy o charakterze obowiązkowym:

- a) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- b) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej;
- c) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- d) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- g) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- h) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- i) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- j) praca socjalna;
- k) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- l) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- m) dożywianie dzieci;
- n) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- o) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- p) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;

- q) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- r) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- s) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- t) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

2. pozostałe zadania własne Gminy:

- a) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- b) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- c) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- d) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- e) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

3. zadania zlecone z zakresu administracji rządowej:

- a) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- b) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiołową lub ekologiczną;
- c) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- d) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a;
- f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- g) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Szczegółowy wykaz świadczeń społecznych przyznanych w 2013 roku przez GOPS w Wąpielsku w ramach zadań własnych Gminy przedstawia tabela 13. Największa kwota świadczeń została przyznana w formie innych zasiłków okresowych. Duży udział w świadczeniach stanowiły środki przyznane z powodu bezrobocia.

**Tabela 13. Świadczenia społeczne w ramach zadań własnych Gminy Wąpielsk
(stan na dzień 31.12.2013 r.)**

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe ogółem, w tym:	16	147	57 967	16	31
- przyznany dla osoby samotnie gospodarującej	8	83	38 707	8	8
- pozostającej w rodzinie	8	64	19 260	8	23
Zasiłki okresowe ogółem	137	1 045	406 429	134	458
Dotacja	137	1 045	406 429	134	458
Przyznane z powodu bezrobocia	129	996	393 413	126	428
Przyznane z powodu niepełnosprawności	6	32	8 466	6	22
Posiłek	297	14 960	173 697	160	698
- w tym dla dzieci	288	40 572	168 145	154	692
Usługi opiekuńcze ogółem	3	2 864	30 807	3	6
Sprawienie pogrzebu	1	1	1 850	1	5
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	43	83	11 665	42	151
Praca socjalna	0	0	0	335	1 071
Udzielenie schronienia	1	55	1 195	1	1
Skierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca Gminy w tym domu	2	24	39 619	2	2

Źródło: Dane GOPS w Wąpielsku

W tabeli 14 przedstawiono dane dotyczące powodu trudnej sytuacji życiowej oraz skali pomocy społecznej w Gminie Wąpielsk udzielonej przez GOPS. W 2013 roku najliczniejszą grupą wspieraną przez GOPS były osoby dotknięte ubóstwem – 233 rodziny, w których skład weszło 858 osób. W latach 2009-2013 liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS z powodu ubóstwa zmniejszyła się, podobnie jak liczba osób w tych rodzinach.

Drugą pod względem liczbeności była grupa beneficjentów wspierana ze względu na bezrobocie - 163 rodziny, które łącznie liczyły 589 osób. Na przestrzeni lat 2009 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia zwiększyła się o 3,8%.

Beneficjenci niejednokrotnie otrzymują wsparcie z różnych tytułów.

Tabela 14. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Wapielsku

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin					Liczba osób w tych rodzinach				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Ubóstwo	255	218	204	209	233	976	1179	689	804	858
Bezdomność	2	0	0	2	1	5	0	0	2	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	11	17	19	21	18	75	110	118	129	114
Bezrobocie	157	150	146	149	163	571	539	518	563	589
Niepelnosprawność	50	37	37	50	50	201	129	128	155	160
Długotrwała lub ciężka choroba	94	82	74	97	86	334	278	231	309	276
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	47	35	31	39	37	203	153	120	170	149
- rodziny niepełne	33	25	26	20	25	108	85	89	72	76
- rodziny wielodzietne	16	11	18	10	12	106	77	87	68	78
Alkoholizm	8	9	9	10	7	31	35	27	30	19
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	3	1	2	2	0	3	1	6	7
Przemoc w rodzinie	1	1	1	1	1	4	4	2	3	4
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	2	1	0	3	0	6	4	0	10	0
Kłeska żywiołowa lub ekologiczna	1	0	0	0	1	5	0	0	0	2

Źródło: Dane GOPS w Wapielsku

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Wapielsk

3.2.1. Rodzina

Rodzina jest społecznością powołaną do wzbudzania i rozwoju życia jednostkowego, a jednocześnie jest podstawą życia społecznego, ponieważ dostarcza społeczeństwu nowych członków i najpełniej kształtuje człowieka. Rodzina stanowi dla dziecka najlepsze naturalne środowisko, w którym otoczone jest opieką i ma możliwość zaspokajania swoich potrzeb. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie, w systemie cenionych wartości, na pierwszy plan wysuwane jest szczęście i dobro dziecka, które daje równocześnie szczęście rodzicielskie i małżeńskie. Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie

czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Problemy występujące w takiej rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Czynniki odnoszące się do właściwości osobowościowych członków rodzin, jak alkoholizm, narkomania, przemoc, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych stanowią główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy problem długotrwałego bezrobocia, czy ubóstwa. Są one najczęściej przyczyną niedostosowania społecznego dzieci. Również dokonujące się zmiany, postęp, szybsze tempo życia, niosące za sobą wiele pozytywnych skutków, często pogłębiają wiele negatywnych zjawisk, takich jak: bezrobocie, uzależnienia, przestępczość, które są niejednokrotnie przyczynami rozpadu rodziny.

W przypadku dezorganizacji rodziny nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, rolę wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny problemowej, należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować i wyręczać rodzinę w wypełnianiu jej roli, należy ją przede wszystkim wspierać i wspomagać, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Stosowane rozwiązania powinny opierać się na współpracy różnych podmiotów wsparcia społecznego po to, by udzielona pomoc była kompleksowa i dawała jak największe prawdopodobieństwo rozwiązania problemów rodzin dysfunkcyjnych. W tych działaniach należy uwzględnić nie tylko wsparcie finansowe, ale również pomoc psychologów, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, pracowników przychodni medycznych czy policji, którzy pomogą walczyć z trudnościami i rozwijać umiejętności opiekuńczo-wychowawcze rodzin. Ważna jest również integracja rodzin, zapewnienie im możliwości wspólnego spędzania czasu i budowania więzi rodzinnych.

Na terenie Gminy Wapielsk realizowane są następujące programy mające na celu wsparcie rodzin i osób w trudnej sytuacji życiowej:

- ♦ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- ♦ Program Przeciwdziałania Narkomanii,

- ♦ Program osłonowy w zakresie dożywiania "Pomoc gminy w zakresie dożywiania na lata 2014-2020".

3.2.2. Bezrobocie

Mieszkańcy Gminy Wapielsk znajdują zatrudnienie w podmiotach gospodarczych zlokalizowanych na terenie Gminy, w pobliskich miejscowościach oraz miastach (Rypin, Golub-Dobrzyń, Brodnica). Oferowana na rynku liczba miejsc pracy jest niewystarczająca w stosunku do liczby osób potrzebujących pracy.

Zgodnie z danymi GUS, w latach 2008-2013 na terenie Gminy Wapielsk liczba osób bezrobotnych ulegała wahaniom, a od 2011 roku systematycznie rośnie. W 2013 roku na terenie Gminy mieszkało 335 osób bezrobotnych, zatem w porównaniu do roku bazowego nastąpił wzrost liczby osób bezrobotnych o około 19%. Wśród osób bezrobotnych w 2013 roku przeważały kobiety z udziałem 59%.

Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł w 2012 roku dla kobiet 15,5%, dla mężczyzn 8,5%.

Tabela 15. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Wapielsk w latach 2008-2013

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bezrobotni zarejestrowani wg płci						
ogółem	281	352	308	277	295	335
mężczyźni	83	133	121	96	117	136
kobiety	198	219	187	181	178	199
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci						
ogółem	11,4	14,3	12,2	11	11,7	-
mężczyźni	6,3	10	8,8	6,9	8,5	-
kobiety	17,4	19,3	16,2	15,8	15,5	-

Źródło: Dane GUS

Z danych dostarczonych przez PUP w Rypinie wynika, że w porównaniu do roku 2009, w roku 2013 nastąpił spadek liczby osób bezrobotnych o blisko 5%.

Tabela 16. Charakterystyka osób bezrobotnych na terenie Gminy Wapielsk

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba osób bezrobotnych OGÓŁEM:	352	308	277	295	335
w tym:					
- kobiet	219	187	181	178	199
- mężczyzn	133	121	96	117	136
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	65	31	35	29	17

Liczba bezrobotnych absolwentów	32	24	19	23	38
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	14	8	13	9	9
Liczba osób bezrobotnych wg wieku:					
- bezrobotni do 25 roku życia	105	95	81	88	96
- bezrobotni od 26 do 50 roku życia	223	188	171	178	204
- bezrobotni powyżej 51 roku życia	24	25	25	29	35
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy:					
- bezrobotni do 1 miesiąca	50	44	24	29	23
- bezrobotni od 1 do 12 miesięcy	224	164	142	149	170
- bezrobotni od 12 do 24 miesięcy	46	70	64	49	69
- bezrobotni powyżej 24 miesięcy	32	30	47	68	73
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia:					
- wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i poniżej	172	148	136	131	164
- wykształcenie zasadnicze zawodowe	72	70	53	78	78
- wykształcenie średnie	66	47	49	52	58
- wykształcenie wyższe	9	11	11	8	12

Źródło: Dane PUP w Rypinie

Analizując strukturę bezrobocia, należy zauważyć, że w latach 2009-2013:

- ♦ zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku o blisko 75%,
- ♦ o około 18% wzrosła liczba bezrobotnych absolwentów,
- ♦ liczba osób bezrobotnych dotkniętych problemem niepełnosprawności zmniejszyła się o około 36%,
- ♦ ze względu na wiek osób bezrobotnych: w 2013 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby pomiędzy 26 a 50 rokiem życia – ich udział wyniósł 60,8%, analizując zmiany na przestrzeni lat 2009-2013 zauważamy, że o około 46% zwiększyła się liczba osób bezrobotnych powyżej 51 roku życia,
- ♦ ze względu na czas pozostawania bez pracy: w latach 2009-2013 najliczniejszą grupę stanowiły osoby bezrobotne od 1 do 12 miesięcy, porównując rok 2013 z rokiem 2009 największy wzrost nastąpił w grupie bezrobotnych powyżej 24 miesięcy (o 128%), zaś największy spadek nastąpił w grupie osób pozostających bez pracy do 1 miesiąca – o około 54%,
- ♦ pod względem wykształcenia wśród osób bezrobotnych: największy udział procentowy ma grupa osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, w ostatnich latach zmniejszyła się liczba osób z wykształceniem średnim oraz gimnazjalnym i poniżej, zaś zwiększyła się liczba osób z wykształceniem wyższym i zasadniczym zawodowym.

W ramach działań wspomagających osoby bezrobotne, GOPS organizuje projekty ze środków unijnych oraz współpracuje z PUP i organizacjami społecznymi o zbieżnym profilu działania.

Do projektów aktualnie realizowanych przez GOPS zaliczamy:

- ♦ projekt systemowy EFS, pn. "Zapobieganie wykluczeniu poprzez aktywizację społeczną w gminie Wąpielsk",
- ♦ przy współpracy z PUP w Rypinie organizowane są Prace Społecznie Użyteczne.

Do form aktywizacji bezrobotnych i poszukujących pracy stosowanych przez PUP w Rypinie zaliczamy: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, szkolenia i inne formy podnoszenia kwalifikacji, usługi dla niepełnosprawnych poszukujących pracy, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, staż oraz przygotowanie zawodowe dorosłych.

3.2.3. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata, który wiąże się z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych. Z niepełnosprawnością fizyczną często wiąże się tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niezdolność do pełnego funkcjonowania w społeczeństwie. Do tej grupy zaliczamy alkoholików, narkomanów i byłych więźniów.

Osoby niepełnosprawne spotykają się, na co dzień z wieloma barierami, takimi jak bezrobocie, bariery architektoniczne i komunikacyjne, utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji oraz izolacja społeczna.

W 2013 roku na terenie Gminy Wąpielsk były 73 osoby niepełnosprawne, wśród tych osób przeważały kobiety. W latach 2009-2013 liczba osób niepełnosprawnych wzrosła o ponad połowę.

Tabela 17. Liczba osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Wąpielsku

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba osób niepełnosprawnych, w tym:	48	52	45	66	73
- kobiety	27	22	22	35	40
- mężczyźni	21	30	23	31	33

Źródło: Dane GOPS w Wąpielsku

Zgodnie z danymi GOPS w Wąpielsku, w latach 2009 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą GOPS z powodu niepełnosprawności ulegała wahaniom. Ostatecznie w 2013 roku wyniosła 50 (liczba osób w rodzinach - 160).

Tabela 18. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Wąpielsku z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	50	37	37	50	50
Liczba osób w tych rodzinach	201	129	128	155	160

Źródło: Dane GOPS w Wąpielsku

GOPS w Wąpielsku udziela pomocy osobom niepełnosprawnym w następującej formie:

- ♦ informowanie o możliwości ustalenia stopnia niepełnosprawności,
- ♦ realizacja świadczeń pieniężnych z tytułu niepełnosprawności,
- ♦ kształcenie osób niepełnosprawnych na odległość w ramach współpracy w realizacji projektu pn. „Wsparcie środowiskowe osób niepełnosprawnych z terenów wiejskich i małomiasteczkowych w gminie Wąpielsk”,
- ♦ zapobieganie wykluczeniu społecznemu niepełnosprawnych dzieci i młodzieży poprzez udział w powiatowych spotkaniach okolicznościowych np. "Bał Radości",
- ♦ współpraca z Warsztatami Terapii Zajęciowej w Rypinie,
- ♦ informowanie o naborach do projektu „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie województwa kujawsko-pomorskiego” oraz pomoc w składaniu wniosków w ramach w/w projektu.

3.2.4. Uzależnienia

ALKOHOLIZM

Alkoholizm jest zaburzeniem polegającym na utracie kontroli nad ilością spożywanego alkoholu. Nadużywanie alkoholu jest ważnym problemem społecznym, który często prowadzi do wzrostu przestępczości i przemocy w rodzinie, ale także do innych zakłóceń życia rodzinnego. Efektem tego uzależnienia może być także izolacja społeczna, problemy finansowe i problemy z prawem. Problem ten dotyka coraz większą grupę ludzi, również młodzież i dzieci w wieku szkolnym. Przeciwdziałanie temu zjawisku musi opierać się na długofalowych i wielokierunkowych działaniach.

Na terenie Gminy Wąpielsk realizatorem działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych jest Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zgodnie z „Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych”, priorytetowymi działaniami realizowanymi w 2014 roku przez Komisję będą:

- ♦ zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- ♦ udzielenie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,

- ♦ prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- ♦ wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- ♦ podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13[1] i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
- ♦ wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

Pomocy uzależnionym udzielają również Grupa AA i Grupa Al-Anon. Dla osób uzależnionych i współuzależnionych dostępne są także porady psychologiczne, organizowane są wyjazdy na Ogólnopolskie Spotkania Trzeźwościowe do Lichenia i Częstochowy oraz pomoc w dojazdach na terapię.

W 2013 roku udzielono 14 porad prawnych. W porównaniu do 2009 roku, w 2013 roku sześciokrotnie wyższa była liczba udzielonych porad psychologicznych, o 2 osoby zmniejszyła się liczba osób zgłoszonych na Komisję, zmniejszyła się również liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach i liczba osób korzystających z różnych form wsparcia.

Tabela 19. Pomoc osobom uzależnionym od alkoholu w Wąpielsku

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba udzielonych porad prawnych	10	8	12	16	14
Liczba udzielonych porad psychologicznych	4	2	9	8	24
Liczba osób zgłoszonych na Komisję	14	17	14	12	12
Liczba osób, które zgłosiły się na wezwanie	11	12	4	5	9
Liczba osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	2	2	1	2	1
Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie	2	4	0	0	1
Liczba osób korzystających z różnych form terapii	28	23	19	16	24
Liczba dzieci korzystających	518	503	460	493	497

z programów profilaktycznych w szkołach					
Liczba dzieci korzystających z różnych form wypoczynku	8	3	0	21	3

Źródło: Dane GOPS w Wąpielsku

Zgodnie z danymi GOPS zawartymi w tabeli 20, w latach 2009-2013 liczba rodzin objętych pomocą GOPS z powodu problemów alkoholowych ulegała wahaniom. Ostatecznie w 2013 roku liczba tych rodzin wyniosła 7 (19 osób w tych rodzinach) i była niższa niż w poprzednich latach.

Tabela 20. Liczba beneficjentów GOPS w Wąpielsku z powodu alkoholizmu

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	8	9	9	10	7
Liczba osób w tych rodzinach	31	35	27	30	19

Źródło: Dane GOPS w Wąpielsku

NARKOMANIA

Terminem narkomanii określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego).

Uchwałą XXXIV/155/14 Rady Gminy Wąpielsk został przyjęty „Program Przeciwdziałania Narkomanii”, który określa działania związane z profilaktyką i przeciwdziałaniem narkomanii. Celem głównym Programu jest ograniczenie używania narkotyków i związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych.

W Programie wymieniono następujące zadania programowe:

1. zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem,
2. udzielenie pomocy psychospołecznej i prawnej rodzinom, w których występują problemy narkomanii,
3. prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenia zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także

- działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
4. wspomaganie działalności instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów narkomanii,
 5. pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych, dotkniętych ubóstwem u wykluczeniem społecznym i integrowanie tych osób ze środowiskiem lokalnym.

Na terenie Gminy Wapielsk, w ramach przeciwdziałania uzależnieniu od narkotyków prowadzona jest profilaktyka narkotykowa obejmująca pogadanki w szkołach na lekcjach wychowawczych oraz kolportaż ulotek informacyjnych.

Problem narkomanii jest trudny do zdiagnozowania ze względu na fakt, że zarówno sami uzależnieni, jak i ich rodziny niechętnie informują o problemie.

3.2.5. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się na podstawie tzw. kryterium dochodowego. Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy osobom i rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Wśród powodów ubóstwa wyróżniamy między innymi bezrobocie, uzależnienia i niechęć do podejmowania stałej pracy.

Ośrodek Pomocy Społecznej zobowiązany jest udzielić wsparcia osobom żyjącym na poziomie minimum socjalnego.

Na przestrzeni lat 2009 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą społeczną na terenie Gminy Wapielsk, które spełniły kryterium do uzyskania pomocy z powodu ubóstwa ulegała wahaniom. W 2013 roku, w porównaniu do roku 2009, liczba rodzin objętych pomocą zmniejszyła się o 8,6%, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmalała o około 12,1%.

Tabela 21. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Wapielsku, które spełniły kryterium do uzyskania pomocy z powodu ubóstwa

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	255	218	204	209	233
Liczba osób w tych rodzinach	976	1 179	689	804	858

Źródło: Dane GOPS w Wapielsku

Rada Ministrów przyjęła wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania "Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020", który ma na celu ograniczenie m.in. zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży. Program ten przewiduje wsparcie gmin, które w szczególnie uzasadnionych przypadkach, będą udzielały pomocy,

gdy uczeń albo dziecko wyraża chęć, zjedzenia posiłku a odpowiednio dyrektor szkoły lub przedszkola informuje ośrodek pomocy społecznej o potrzebie udzielenia pomocy w formie posiłku.

Rada Gminy Wapielsk, zgodnie z krajowymi standardami, również przyjęła Program osłony w zakresie dożywiania "Pomoc gminy w zakresie dożywiania na lata 2014-2020", który będzie realizowany w latach 2014-2020 i obejmie swoim zasięgiem mieszkańców Gminy Wapielsk. Celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji.

3.2.6. Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

W 2013 roku na terenie Gminy Wapielsk przebywała 1 osoba bezdomna.

Tabela 22. Liczba osób bezdomnych na terenie Gminy Wapielsk

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba osób bezdomnych, w tym:	2	0	0	2	1
- kobiety	0	0	0	1	0
- mężczyźni	2	0	0	1	1
- niepełnosprawni	0	0	0	0	0

Źródło: Dane GOPS w Wapielsku

W latach 2009-2013 liczba rodzin i osób w tych rodzinach korzystających z pomocy GOPS na terenie Gminy ulegała wahaniom. W 2013 roku z pomocy skorzystała 1 osoba.

Tabela 23. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Wąpielsku z powodu bezdomności

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	2	0	0	2	1
Liczba osób w tych rodzinach	5	0	0	2	1

Źródło: Dane GOPS w Wąpielsku

GOPS w Wąpielsku udziela ogólnych informacji w formie, np. plakatów o schroniskach i noclegowniach dla osób bezdomnych oraz pomaga w uzyskaniu schronienia.

3.2.7. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można najogólniej określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody. Do najczęstszych przyczyn przemocy należą: alkoholizm, konflikty rodzinne, destrukcja podstawowych funkcji rodziny, rozwody, upadek dobrych obyczajów w rodzinach. Ofiarami przemocy są zazwyczaj kobiety i dzieci, rzadziej mężczyźni.

Z danych dostarczonych przez Policję wynika, że w 2013 roku miało miejsce 36 interwencji domowe, z których 5 dotyczyło przemocy w rodzinie, taką samą liczbę Niebieskich Kart sporządzono. Wśród ofiar przemocy w rodzinie przeważały kobiety.

Największa liczba zdarzeń na przestrzeni lat 2009-2013 miała miejsce w 2010 roku.

Tabela 24. Przemoc w rodzinie w Gminie Wąpielsk

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba ofiar przemocy domowej, w tym:	5	13	5	5	5
- kobiety	5	13	5	5	4
- mężczyźni	0	0	0	0	1
Liczba sprawców przemocy domowej, w tym:	5	13	5	5	5
- kobiety	0	0	0	0	1
- mężczyźni	5	13	5	5	4
Liczba interwencji domowych, w tym:	26	68	31	27	36
- dotyczących przemocy w rodzinie	5	13	5	5	5
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart (wszystkich – nie tylko założonych przez policję)	5	13	5	5	5

Źródło: Dane Policji

Wśród rodzajów przemocy, dużo częściej niż z przemocą fizyczną, mamy do czynienia z przemocą psychiczną.

Zarządzeniem Nr 1/2012 Wójta Gminy w Wąpielsku z dnia 18 stycznia 2012 roku został powołany **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**, w którego skład wchodzi przedstawiciele placówek oświatowych zlokalizowanych na terenie Gminy, GOPS, policji oraz kurator sądowy.

Osoby dotknięte problemem przemocy w rodzinie mogą skorzystać z porad psychologicznych, porad prawnych, osoby te są także objęte pracą socjalną.

3.2.8. Przestępczość

O bezpieczeństwo na terenie Gminy Wąpielsk dbają funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Rypinie.

Na przestrzeni lat 2009 – 2013 na terenie Gminy Wąpielsk liczba przestępstw w poszczególnych kategoriach zmieniała się. Ostatecznie, porównując rok 2013 do roku 2009, zwiększyła się o blisko 40% liczba interwencji domowej, natomiast ogólna liczba przestępstw na terenie Gminy zmalała o około 60%. W porównaniu do roku 2009, w 2013 roku:

- ♦ liczba kradzieży cudzej rzeczy zmniejszyła się o 1,
- ♦ liczba kradzieży z włamaniem była niższa o 6,
- ♦ ponad trzykrotnie zmniejszyła się liczba przypadków jazdy pod wpływem alkoholu – w 2013 roku wyniosła 8.

Tabela 25. Przestępstwa na terenie Gminy Wąpielsk

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba interwencji domowych	26	68	31	27	36
Liczba przestępstw, w tym:	43	49	49	32	17
- kradzież rzeczy obcej	6	4	8	7	5
- kradzież z włamaniem	10	2	8	3	4
- jazdy pod wpływem alkoholu	27	43	31	22	8

Źródło: Dane Policji

3.2.9. Osoby starsze

Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem.

Za podstawowe cechy starości uważa się: znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie samodzielności życiowej, stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia.

Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroba, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości” prowadzi do marginalizacji osób starszych, jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego.

Według danych epidemiologicznych, ok. 95% Polaków starzeje się w sposób niefizjologiczny, wraz z wiekiem pojawia się niedołężność, niedowidzenie, głuchota, ośpienie, niesprawność ruchowa.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 r. ż. – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 r. ż. – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 r. ż. i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Z danych GUS wynika, że w 2012 roku na terenie Gminy Wapielsk mieszkało 825 osób starszych, z czego większość – blisko 61% stanowiły kobiety.

Tabela 26. Osoby starsze na terenie Gminy Wapielsk w 2012 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	230	106	124
65-69 lat	160	71	89
70-74 lata	140	66	74
75-79 lat	134	45	89
80-84 lata	84	22	62
Powyżej 85	77	13	64
Razem	825	323	502

Źródło: Dane GUS

Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich – większość ludzi nie zna swoich sąsiadów lub nie utrzymuje z nimi bliższych kontaktów, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Seniorzy w Gminy Wapielsk mogą uczestniczyć w spotkaniach Klubu Seniora „Tęcza”, który daje

osobom starszym z terenu Gminy możliwość wspólnego spędzania czasu, co wpływa na ograniczenie poczucia samotności i wykluczenia.

3.3. Wyniki badania ankietowego

W okresie kwiecień-maj 2014 r. przeprowadzono ankietę wśród mieszkańców Gminy Wapielsk w celu zdiagnozowania sytuacji społecznej Gminy.

Ankieta składała się z 15 pytań zamkniętych dotyczących strefy społecznej oraz z pytania otwartego, w którym poproszono ankietowanych o wskazanie konkretnych propozycji działań w celu przeciwdziałania negatywnym zjawiskom na terenie Gminy w następujących obszarach: wsparcie ubogich, poprawa sytuacji niepełnosprawnych, poprawa dostępu do służby zdrowia, działania na rzecz osób starszych, bezpieczeństwo.

W ankiecie wzięły udział 53 osoby, z których większość stanowiły kobiety. Przeważająca część mieszkańców Gminy Wapielsk ocenia warunki życia na terenie Gminy, jako średnie, raczej dobre lub dobre, 5 ankietowanych określiło warunki życia, jako raczej złe, 1 jako złe i 2 jako bardzo złe.

Zdaniem ankietowanych, najważniejszą przyczyną problemów społecznych mieszkańców Gminy Wapielsk powodujących trudne warunki życia jest bezrobocie, które wskazała prawie każda z ankietowanych osób. Wśród innych przyczyn wyróżnić możemy: niezaradność życiową, alkoholizm i ubóstwo. Wyniki ankiety stanowią potwierdzenie dla analizy przeprowadzonej we wcześniejszej części opracowania.

Ponad połowa ankietowanych zna wiele rodzin **ubogich**, zaś, co czwarty słyszał o takich rodzinach. Zjawisko ubóstwa stanowi ważny problem na terenie gminy, co potwierdzają również dane z GOPS. Wśród działań w zakresie wsparcia ubogich respondenci wskazali przede wszystkim zwiększenie dostępności miejsc pracy i szerszą pomoc w podejmowaniu pracy. Do innych zalecanych działań zaliczyć możemy zwiększenie wsparcia finansowego oraz większą kontrolę wśród osób ubiegających się o wsparcie GOPS.

Następna część ankiety obejmowała kwestie **niepełnosprawności**. Zdaniem uczestników badania, osoby niepełnosprawne mają utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych i środków transportu, borykają się również z problemem braku pracy, barierami architektonicznymi oraz brakiem akceptacji w środowisku lokalnym. Ankietowanym trudno było ocenić, czy proponowana oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest wystarczająca. Wśród działań naprawczych, zmierzających do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych uczestnicy badania zaproponowali między innymi: zapewnienie osobom

niepełnosprawnym transportu do lekarzy specjalistów i placówek rehabilitacyjnych oraz likwidowanie barier architektonicznych.

Respondenci byli podzieleni w kwestii **dostępu do służby zdrowia** na terenie Gminy. Anketowani widzą konieczność zatrudnienia stomatologa w miejscowym ośrodku zdrowia, chcieliby również mieć lepszy dostęp do lekarzy specjalistów i skrócić czas oczekiwania na wizytę.

Zgodnie z danymi GUS, liczba **osób starszych** na terenie Gminy rośnie i ten trend się utrzyma w kolejnych latach. Anketowani dostrzegają, że seniorzy najczęściej borykają się z chorobami, samotnością i brakiem opieki ze strony rodziny. Respondenci proponują zwiększyć pomoc finansową dla seniorów, jako inną formę wsparcia proponują wolontariat, duży nacisk kładą również na organizację spotkań dla osób starszych.

Skala **uzależnień** na terenie Gminy Wapielsk dla przeważającej części uczestników badania była trudna do oceny, zaś blisko 40% oceniła ją, jako średnią. Do głównych przyczyn występowania uzależnień zaliczono: bezrobocie, stres i rozpad rodziny. Nieco ponad połowa respondentów deklaruje, że na terenie Gminy występują formy pomocy osobom uzależnionym, jednak niewiele mniej osób nie wie nic na ten temat.

Kolejna część badania dotyczyła **przemocy w rodzinie**. Blisko połowa ankietowanych słyszała o przypadkach przemocy w rodzinie. Za przyczyny występowania przemocy respondenci uznali przede wszystkim uzależnienia, nieumiejętność radzenia sobie z problemami wychowawczymi i bezrobocie. Rzadziej wskazywane były stres i ubóstwo.

W ankiecie zapytano również o negatywne zjawiska odnoszące się do **dzieci i młodzieży**. Najwięcej wskazań miały: alkohol i papierosy, zaniedbania wychowawcze oraz bezproduktywne spędzanie wolnego czasu. Anketowani dostrzegają również problem demoralizacji i zaniedbania socjalnego.

Wśród działań w zakresie bezpieczeństwa ankietowani proponują by przywrócić komisariat policji w Wapielsku, zgłaszają potrzebę częstszych nocnych patroli i kontroli na drogach, a także zajęć w szkołach dla dzieci i młodzieży z zakresu bezpieczeństwa.

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najprostszych i najczęściej stosowanych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: Strengths (silne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- ♦ **SZANSE** - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska.
- ♦ **ZAGROŻENIA** - to wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.
- ♦ **MOCNE STRONY** - to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości).
- ♦ **SŁABE STRONY** - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- ♦ unikanie zagrożeń,
- ♦ wykorzystywanie szans,
- ♦ wzmacnianie słabych stron,
- ♦ opieranie się na mocnych stronach.

Poniżej przedstawiono dwie tabele analizy SWOT. W jednej prezentowane są mocne i słabe strony gminy, w drugiej zaś szanse i zagrożenia. Z uwagi na materię opracowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabelach ograniczono do sfer mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 27. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
♦ wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie Gminy świadczący o rozwoju przedsiębiorczości; ♦ dobry i średni stan mieszkaniowego zasobu Gminy; ♦ dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej i stomatologicznej; ♦ dostęp do placówek oświatowych na poziomie podstawowym, gimnazjalnym działających na terenie Gminy; ♦ istnienie nowoczesnych obiektów sportowych zachęcających do aktywnego spędzania wolnego czasu;	♦ brak mieszkań socjalnych na terenie Gminy; ♦ występowanie zjawiska bezdomności na terenie Gminy; ♦ rosnące w ostatnich latach zjawisko bezrobocia na terenie Gminy; ♦ brak innych podmiotów na terenie Gminy, które wspierałyby osoby i rodziny w trudnej sytuacji życiowej; ♦ duża liczba osób ubogich lub bezrobotnych wśród beneficjentów GOPS; ♦ wzrastająca liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy; ♦ wzrost bezrobocia wśród osób pozostających

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- kompetentne i sprawne działanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej; - działalność GKRPA i Zespołu Interdyscyplinarnego; - realizacja programów wspierających osoby i rodziny w trudnej sytuacji życiowej; - spadek liczby rodzin objętych pomocą GOPS z powodu ubóstwa;	- bez pracy pow. 24 m-cy i powyżej 51 roku życia; - duży odsetek bezrobotnych wśród beneficjentów GOPS; - występowanie barier architektonicznych utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do podstawowych dóbr i usług; - występowanie zjawiska osamotnienia wśród osób starszych.

Szanse	Zagrożenia
- wyhamowanie negatywnych trendów dotyczących migracji oraz wzrost liczby urodzeń spowodowanych prorodziną polityką państwa; - dotacje z Unii Europejskiej przyznawane w ramach funduszy pomocowych; - utrzymanie się pozytywnych trendów dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców; - efekty realizowanych w skali krajowej, wojewódzkiej i powiatowej programów w zakresie polityki społecznej, koordynacja tych działań.	- ujemne saldo migracji; - starzenie się społeczeństwa; - konkurencja pomiędzy gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizację inwestycji; - rozwarstwianie się społeczeństwa, podział na biednych i bogatych; - bierność i pasywność osób objętych pomocą społeczną, nasilanie się postaw roszczeniowych.

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z tabeli analizy SWOT, wiele zagrożeń dla rozwoju Gminy Wąpielsk dotyczy szeroko rozumianej polityki społecznej. Zjawiska takie jak bezrobocie i ubóstwo z jednej strony są wynikiem określonych procesów społeczno-gospodarczych, z drugiej zaś same potrafią generować nowe problemy w postaci uzależnień czy przemocy w rodzinie. Ich rozwiązanie wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak powrócić na drogę samodzielności i odpowiedzialności za byt własny i losy rodziny. Dlatego też w proponowanych działaniach położono duży nacisk na profilaktykę, działania edukacyjne i terapeutyczne.

4. Prognoza zmian w zakresie objętych strategią

Prognoza zawiera informacje o potrzebach, problemach i zasobach danej społeczności lokalnej, które:

- wynikają z analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach (z diagnozy sytuacji społecznej),

- uwzględniają tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w jakim będzie realizowana Strategia, czyli lat 2014-2020.

4.1. Prognoza demograficzna¹

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie *Prognozy dla terenów wiejskich powiatu rypińskiego na lata 2011-2035* opracowanej przez GUS prognozuje się, że w latach 2014-2020 liczba urodzeń żywych przyjmie trend malejący, podobnie jak liczba zgonów. Tym samym, przyrost naturalny na terenie Gminy Wąpielsk będzie malejący, ale pozostanie na poziomie dodatnim.

Tabela 28. Prognoza przyrostu naturalnego w Gminie Wąpielsk do 2020 roku

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2014	55	44	11
2015	54	44	10
2016	52	43	9
2017	50	43	7
2018	49	43	6
2019	47	42	5
2020	45	42	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2020 roku, saldo migracji na pobyt stały w Gminie Wąpielsk przyjmie wartości ujemne i w całym okresie prognozowania będzie ulegać niewielkim zmianom.

Tabela 29. Prognoza salda migracji w Gminie Wąpielsk do 2020 roku

Lata	Wpływ	Wyjazd	Saldo migracji
2014	25	41	-16
2015	24	40	-16
2016	24	40	-16

¹ Prognoza demograficzna została opracowana w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS.

2017	23	38	-16
2018	21	36	-15
2019	20	35	-15
2020	20	34	-15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA LUDNOŚCI

Na podstawie prognozy salda migracji i przyrostu naturalnego przyjęto prognozę liczby mieszkańców Gminy Wapielsk w latach 2014- 2020. W związku z ujemnym saldem migracji i niewielkim przyrostem naturalnym, prognozuje się systematyczny spadek liczby mieszkańców Gminy w kolejnych latach.

Tabela 30. Prognoza liczby ludności Gminy Wapielsk

Lata	saldo migracji	przyrost naturalny	liczba mieszkańców Gminy Wapielsk
2014	-16	11	4 110
2015	-16	10	4 104
2016	-16	9	4 097
2017	-16	7	4 088
2018	-15	6	4 079
2019	-15	5	4 069
2020	-15	3	4 057

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Struktura ludności według wieku będzie ulegać dynamicznym zmianom, praktycznie w całym prognozowanym okresie. Zmiany te są przede wszystkim konsekwencją demograficznego „falowania”, tj. pojawiania się na przemian wyżów i niżów demograficznych, których efekty nakładają się na siebie z różną siłą w różnych okresach, powodując bardziej widoczne zmiany w procesach dzietności i umieralności, natomiast w mniejszym stopniu oddziałują na tę strukturę zmiany w rozmiarach migracji zagranicznych definitywnych, czyli migracji na pobyt stały, a szczególnie emigracji.

Tabela 31. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Wapielsk do 2020 roku

Grupa wiekowa	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Prognoza ludności wg wieku							
0-4 lata	266	263	259	254	249	243	236
5-9 lat	247	252	256	259	258	255	252
10-14 lat	227	226	229	235	244	251	256
15-19 lat	259	246	235	225	214	211	210
20-24 lata	303	294	281	269	254	238	226
25-29 lat	303	295	292	287	284	279	271
30-34 lata	298	299	300	292	282	273	264
35-39 lat	267	275	272	280	287	296	297
40-44 lata	251	252	260	259	262	264	271
45-49 lat	249	253	248	252	257	259	259
50-54 lata	280	267	267	261	255	252	257
55-59 lat	292	296	292	291	286	274	262
60-64 lata	244	257	263	272	280	285	288
65-69 lat	195	208	213	216	220	227	240
70-74 lata	122	121	132	146	157	175	187
75-79 lat	121	114	113	108	106	102	101
80-84 lata	103	103	96	95	94	91	85
Powyżej 85	81	83	88	89	89	93	94
Razem	4 110	4 104	4 097	4 088	4 079	4 069	4 057
Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku							
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	741	741	744	748	750	750	744
Ludność w wieku produkcyjnym	2 503	2 476	2 447	2 415	2 382	2 347	2 318
Ludność w wieku poprodukcyjnym	867	887	906	925	947	972	995

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

Z analizy danych w tabeli 32 wynika, że w latach 2014-2019 w Gminie Wapielsk liczba osób w wieku przedprodukcyjnym będzie wzrastała, co w dłuższej perspektywie wpłynie korzystnie na liczebność grupy w wieku produkcyjnym oraz utrzymanie na obecnym poziomie istniejących placówek szkolnych. Jednocześnie rokrocznie zmniejszeniu będzie ulegać liczba ludności w wieku produkcyjnym na korzyść ludności w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa Gminy. Zmiany te będą powodowały zmniejszenie się podaży siły roboczej na lokalnym rynku pracy, wpłyną na system finansów publicznych – wzrosną koszty opieki zdrowotnej i opieki nad ludźmi starszymi oraz będą bodźcem do rozwoju aktywności zawodowej osób w wieku poprodukcyjnym.

PROGNOZA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Wzrost poziomu wykształcenia jest jednym z czynników określających rozwój społeczeństwa. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia.

Zachowanie trendów dążenia społeczeństwa do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwala sądzić, że dane dotyczące poziomu wykształcenia z roku na rok będą ulegały poprawie. Zjawisko będzie dotyczyło przede wszystkim osób z wykształceniem średnim, które będą dążyły do uzyskania tytułu licencjata, inżyniera lub magistra, w marginalny sposób osób starszych z wykształceniem podstawowym.

4.2. Prognoza zmian

W rezultacie podjętych działań ujętych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wąpielsk na lata 2014-2020” przewiduje się wzrost zaufania mieszkańców do instytucji pomocowych, wzrost aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców Gminy oraz zmniejszenia zasięgu występujących na jego terenie problemów społecznych, które zostały szczegółowo scharakteryzowane w rozdziale 3.2. niniejszej Strategii.

Tabela 32. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	- spadek liczby osób bezrobotnych, - wzrost liczby miejsc pracy w wyniku powstawania nowych podmiotów gospodarczych, - poprawa dostępu usług świadczonych przez PUP, - aktywizacja osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym, - zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, - wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
Niepełnosprawność	- poprawa jakości i dostępności podstawowej opieki zdrowotnej, - podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i psychologicznych w miejscach publicznych, - wzrost zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, - zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, - zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
Uzależnienia	- zmniejszenie liczby osób dotkniętych uzależnieniami, - łagodzenie skutków społecznych i zawodowych alkoholizmu, - rozwój sieci wspierającej osoby uzależnione i ich rodziny.
Ubóstwo	- poprawę warunków życia mieszkańców Gminy, - zapewnienie odpowiednich warunków bytowych osobom i rodzinom

Problem społeczny	Prognoza zmian
	- potrzebującym, - zwiększenia dostępu do rynku pracy,
Przemoc w rodzinie	- zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie poprzez budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin dotkniętych przemocą, - ochrona ofiar przemocy, - prowadzenie specjalistycznych terapii dla sprawców przemocy, - rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie.
Przestępczość	- zmniejszenie liczby przestępstw na terenie Gminy, - eliminowanie aktów wandalizmu i chuligaństwa poprzez odpowiednie zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, - zapewnienie bezpieczeństwa w szkołach i w ich otoczeniu, - ochrona ofiar przestępstw, - zwiększenie aktywności służb publicznych w przeciwdziałaniu przestępczości.
Osoby starsze	- poprawa jakości i dostępności podstawowej opieki zdrowotnej, - wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, - powstawanie środowiskowych form opieki dla osób starszych, w tym tworzenie domów pomocy społecznej, - rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Źródło: Opracowanie własne

Prognozowane zmiany zostaną osiągnięte poprzez współpracę wszystkich osób, stowarzyszeń oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających dla dobra mieszkańców Gminy w zakresie pomocy społecznej.

W ramach tej współpracy realizowane będą liczne programy pomocowe skierowane do konkretnych grup dotkniętych problemami społecznymi.

5. Cele strategiczne projektowanych zmian

Przeprowadzona diagnoza społeczna, zwłaszcza w zakresie problemów społecznych, a także prognoza zmian w zakresie objętym Strategią, pozwoliły na określenie celu głównego Gminy w zakresie pomocy społecznej, którym jest:

„POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA I AKTYWIZACJA MIESZKAŃCÓW GMINY WĄPIELSK ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM ORAZ ICH INTEGRACJA Z POZOSTAŁYMI MIESZKAŃCAMI GMINY.”

Tak sformułowany cel główny obejmuje wszystkie obszary problemowe niniejszej Strategii i adresowany jest do wszystkich obecnych jak i potencjalnych mieszkańców Gminy, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników GOPS oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, sformułowano następujące **priorytetowe obszary**:

- I. Rodzina.
- II. Osoby bezrobotne.
- III. Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
- IV. Osoby niepełnosprawne.
- V. Osoby dotknięte przemocą w rodzinie.
- VI. Osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków.
- VII. Osoby starsze i chore.

Dla każdego z ww. obszarów wyznaczono **cel strategiczny**, które ułatwią realizację celu głównego.

Cel strategiczny 1. Umacnianie rodzin z terenu Gminy Wąpielsk w ich prawidłowym funkcjonowaniu.

Cel strategiczny 2. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Wąpielsk.

Cel strategiczny 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Wąpielsk dotkniętych ubóstwem.

Cel strategiczny 4. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.

Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i łagodzenie jego skutków.

Cel strategiczny 6. Zahamowanie zjawiska uzależnienia oraz łagodzenie jego skutków.

Cel strategiczny 7. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i chorym oraz ich aktywizacja.

6. Kierunki niezbędnych działań

Aby móc skutecznie realizować Strategię, konieczne jest wskazanie niezbędnych działań w ramach zdefiniowanych celów strategicznych. Działania te zostały zapisane w postaci celów operacyjnych.

Tabela 33. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań
Cel strategiczny 1. Umacnianie rodzin z terenu Gminy Wąpielsk w ich prawidłowym funkcjonowaniu.	1.1. Zapewnienie odpowiedniego systemu wsparcia dla rodzin z dysfunkcjami. 1.2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju. 1.3. Pomoc z integracji członków rodzin z terenu Gminy. 1.4. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.
Cel strategiczny 2. Łagodzenie skutków	2.1. Organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.

bezrobocia na terenie Gminy Wąpielsk.	2.2. Organizowanie wspólnie z PUP w Rypinie zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych. 2.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych. 2.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.
Cel strategiczny 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Wąpielsk dotkniętych ubóstwem.	3.1. Udzielanie pomocy materialnej rodzinom ubogim. 3.2. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji, kompetencji zawodowych i społecznych. 3.3. Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do aktywnych form wsparcia prowadzonych przez GOPS w Wąpielsku.
Cel strategiczny 4. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	4.1. Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi. 4.2. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej. 4.3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych. 4.4. Udzielenie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą. 4.5. Zapewnienie dostępu do rehabilitacji. 4.6. Zapewnienie aktywnego udziału osobom niepełnosprawnym w życiu kulturalno-społecznym Gminy.
Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i łagodzenie jego skutków.	5.1. Wsparcie psychologiczne, prawne i socjalne osób dotkniętych przemocą w rodzinie. 5.2. Wzmocnienie współpracy służb publicznych ze społecznością lokalną w zakresie wykrywania i zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie. 5.3. Podjęcie odpowiednich działań wobec sprawców przemocy w rodzinie.
Cel strategiczny 6. Zahamowanie zjawiska uzależnienia oraz łagodzenie jego skutków.	6.1. Zapewnienie dzieciom ochrony przed skutkami alkoholizmu rodziców. 6.2. Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień. 6.3. Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej i psychologicznej dla osób uzależnionych oraz rodzin, w których istnieje problem uzależnienia jednego z członków rodziny. 6.4. Wspieranie działalności instytucji i stowarzyszeń prowadzonej w zakresie rozwiązywania problemu uzależnień.
Cel strategiczny 7. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i chorym oraz ich aktywizacja.	7.1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych. 7.2. Zwiększenie udziału osób starszych w rekreacji, kulturze i wypoczynku. 7.3. Dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych. 7.4. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Źródło: Opracowanie własne

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizacja postanowień Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest obowiązkiem władzy wykonawczej Gminy, a więc Wójta Gminy Wąpielsk. Dysponuje on niezbędnym

w tym celu aparatem wykonawczym. We wprowadzaniu w życie poszczególnych celów czynnie uczestniczyć będą wszystkie podmioty realizujące zadania Gminy w zakresie pomocy społecznej, natomiast Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej będzie koordynatorem realizacji celów wskazanych w Strategii.

Ponadto, w realizacji Strategii można oczekiwać wsparcia i pomocy niżej wymienionych instytucji:

- ♦ Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie;
- ♦ Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy PCPR;
- ♦ Powiatowego Urzędu Pracy;
- ♦ Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- ♦ Komendy Powiatowej Policji w Rypinie,
- ♦ placówek oświatowych, kulturalnych i sportowych z terenu Gminy Wąpielsk;
- ♦ organizacji społecznych i innych instytucji i placówek.

Niniejsza Strategia będzie również wdrażana poprzez realizację gminnych programów i projektów realizowanych przez ww. podmioty i instytucje współdziałające na poziomie Gminy. Do najważniejszych programów i narzędzi służących wdrożeniu Strategii należy zaliczyć:

- ♦ program aktywności lokalnej,
- ♦ gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- ♦ gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii,
- ♦ gminny program wspierania rodziny,
- ♦ programy i projekty związane z przeciwdziałaniem bezrobociu i aktywizacją zawodową mieszkańców, współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Działania określone w niniejszej Strategii mogą być realizowane na różnych poziomach - począwszy od samodzielnej realizacji działania przez GOPS lub inne podmioty, poprzez współpracę partnerską, aż po zlecenie realizacji zadań publicznych podmiotom zewnętrznym w trybie określonym przepisami prawa.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami Strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego Strategii lub celów szczegółowych, zaś efekty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie celu głównego Strategii.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wąpielsk” obejmują lata 2014-2020, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób ciągły zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- ♦ środki własne pochodzące z budżetu gminy finansowane z jej dochodów;
- ♦ środki przekazane gminie z budżetu państwa (dotacje);
- ♦ środki funduszy krajowych (PFRON);
- ♦ projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- ♦ środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Wskaźniki realizacji działań

W celu śledzenia postępów w realizacji Strategii będzie ona na bieżąco monitorowana. Monitorowanie pozwoli z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników już przyjętych zadań, jak i ewentualne korekty w tych zadaniach. Strategia z założenia jest dokumentem otwartym, natomiast jej materia (rzeczywistość społeczna) podlega ciągłym zmianom. Dlatego też konieczne jest elastyczne reagowanie na pojawiające się problemy i wyzwania. Oceny tej dokonywać będą pracownicy Urzędu Gminy w Wąpielsku.

Monitorowanie umożliwi:

- ♦ bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągania celów,
- ♦ prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- ♦ dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- ♦ podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- ♦ informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych wynikach.

Wskaźnikiem realizacji celów strategicznych będzie nie tylko zmniejszająca się ilość świadczeniobiorców oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie najbardziej potrzebujących, ale przede wszystkim poziom zadowolenia mieszkańców Gminy z jakości życia na terenie Gminy. Jakość życia na terenie Gminy będzie z kolei weryfikowana na podstawie mierników zawartych w tabeli 34.

Tabela 34. Wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań

Cel strategiczny	Gałązki operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
Cel strategiczny 1. Umocnienie rodzin z terenu Gminy Wapielsk w ich prawidłowym funkcjonowaniu	1.1. Zapewnienie odpowiedniego systemu wsparcia dla rodzin z dysfunkcjami.	- liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS - liczba utworzonych grup wsparcia dla rodzin z dziećmi sprawiającymi problemy wychowawcze
	1.2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju.	- liczba dzieci i młodzieży objętych programem żywienia - liczba dzieci i młodzieży korzystających z wypoczynku - liczba organizowanych zajęć w ramach świetlic socjoterapeutycznych - liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą GOPS
	1.3. Pomoc z integracji członków rodzin z terenu Gminy.	- liczba spotkań z psychoterapeutą zorganizowanych dla rodziców i dzieci sprawiających problemy wychowawcze - liczba rodzin objętych wsparciem w zakresie wzmacniania integracji jej członków
	1.4. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.	- liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny - liczba zorganizowanych warsztatów z zakresu właściwego realizowania funkcji opiekuńczo-wychowawczych
Cel strategiczny 2. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Wapielsk.	2.1. Organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.	- liczba zorganizowanych projektów, - liczba przeprowadzonych szkoleń dla osób bezrobotnych - liczba przekwalifikowanych osób bezrobotnych, - liczba osób bezrobotnych biorących udział w szkoleniach
	2.2. Organizowanie wspólnie z PUP w Rypinie zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych.	liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych
	2.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych.	liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych
	2.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.	- liczba osób bezrobotnych, które znalazły zatrudnienie - liczba osób bezrobotnych, którym udzielono wsparcia w znalezieniu pracy

Cel strategiczny 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Wapielsk dotkniętych ubóstwem.	3.1. Udzielanie pomocy materialnej rodzinom ubogim.	- liczba rodzin ubogich, którym udzielono wsparcia - wysokość udzielonego wsparcia finansowego
	3.2. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji, kompetencji zawodowych i społecznych.	- liczba osób objętych wsparciem - liczba osób, które nabyły nowe kwalifikacje i kompetencje zawodowe
	3.3. Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do aktywnych form wsparcia prowadzonych przez GOPS w Wapielsku.	liczba osób objętych aktywnymi formami wsparcia
Cel strategiczny 4. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	4.1. Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi.	- liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego - liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego - liczba udzielonych porad psychologicznych
	4.2. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej.	liczba obiektów użyteczności publicznej, w których zniesiono bariery architektoniczne
	4.3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.	- liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach - liczba osób niepełnosprawnych, które uzyskały zatrudnienie w wyniku odbytych szkoleń
	4.4. Udzielenie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą.	- liczba rodzin z osobą niepełnosprawną, którym udzielono wsparcia finansowego - liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia finansowego - wysokość udzielonego wsparcia finansowego
	4.5. Zapewnienie dostępu do rehabilitacji.	liczba placówek świadczących usługi rehabilitacyjne dla osób niepełnosprawnych z terenu Gminy
	4.6. Zapewnienie aktywnego udziału osobom niepełnosprawnym w życiu kulturalno-społecznym Gminy.	liczba imprez kulturalnych, w których udział mogą brać osoby niepełnosprawne
Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie	5.1. Wsparcie psychologiczne, prawne i socjalne osób dotkniętych przemocą w rodzinie	- liczba udzielonych porad prawnych - liczba udzielonych porad psychologicznych i socjalnych - liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały ze

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA GMINY WAPIELSK
NA LATA 2014-2020

		wsparcia
i łagodzenie jego skutków.	5.2. Wzmocnienie współpracy służb publicznych ze społecznością lokalną w zakresie wykrywania i zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie.	☐ liczba interwencji policyjnych z powodu przemocy w rodzinie ☐ liczba założonych „Niebieskich Kart”
	5.3. Podjęcie odpowiednich działań wobec sprawców przemocy w rodzinie.	☐ liczba sprawców przemocy w rodzinie skierowanych na leczenie
Cel strategiczny 6. Zahamowanie zjawiska uzależnienia oraz łagodzenie jego skutków.	6.1. Zapewnienie dzieciom ochrony przed skutkami alkoholizmu rodziców.	☐ liczba dzieci, którym udzielono pomocy z powodu alkoholizmu rodziców
	6.2. Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień.	☐ liczba przeprowadzonych działań profilaktycznych z zakresu uzależnień ☐ liczba publikacji, materiałów informacyjnych ☐ liczba uczestników przeprowadzonych działań profilaktycznych
	6.3. Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej i psychologicznej dla osób uzależnionych oraz rodzin, w których istnieje problem uzależnienia jednego z członków rodziny.	☐ liczba udzielonych porad ☐ liczba osób uzależnionych, które skorzystały ze specjalistycznej pomocy terapeutycznej ☐ liczba rodzin, w których istnieje problem uzależnienia jednego z członków rodziny, które skorzystały ze specjalistycznej pomocy terapeutycznej
	6.4. Wspieranie działalności instytucji i stowarzyszeń prowadzonej w zakresie rozwiązywania problemu uzależnień.	☐ liczba instytucji i stowarzyszeń prowadzących działalność w zakresie rozwiązywania problemu uzależnień ☐ liczba wspólnie zrealizowanych przedsięwzięć w zakresie zwalczania uzależnień
Cel strategiczny 7. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i chorym oraz ich aktywizacja.	7.1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych.	☐ liczba opiekunek nad chorymi i starszymi w domu ☐ liczba mieszkań chronionych ☐ liczba ośrodków oferujących pomoc osobom starszym
	7.2. Zwiększenie udziału osób starszych w rekreacji, kulturze i wypoczynku.	☐ liczba ofert kulturalnych skierowanych do osób starszych ☐ liczba ofert w zakresie aktywnego wypoczynku skierowana do osób starszych
	7.3. Dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych.	☐ liczba lekarzy udzielających pomocy osobom starszym

WESTMOR CONSULTING

49

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA GMINY WAPIELSK
NA LATA 2014-2020

	7.4. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.	☐ liczba zgłoszonych wolontariuszy ☐ liczba osób starszych, którym udzielono pomocy w ramach wolontariatu
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

10. Spis tabel

TABELA 1. LICZEBNOŚĆ GMINY WĄPIELSK Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ.....	6
TABELA 2. STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW GMINY WĄPIELSK W 2012 R.....	7
TABELA 3. LICZBA OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM ORAZ POPRODUKCYJNYM W LATACH 2008-2012.....	8
TABELA 4. POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW GMINY WĄPIELSK.....	9
TABELA 5. POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW POWIATU RYPIŃSKIEGO.....	10
TABELA 6. MIGRACJE NA POBYT STAŁY GMINNE WG TYPU I KIERUNKU.....	11
TABELA 7. PRZYRÓST NATURALNY.....	12
TABELA 8. PODMIOTY GOSPODARCZE DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY WĄPIELSK W LATACH 2008- 2013.....	12
TABELA 9. ZASOBY MIESZKANIOWE NA TERENIE GMINY WĄPIELSK.....	14
TABELA 10. MIESZKANIA WYPOSAŻONE W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE.....	14
TABELA 11. SZKOŁY ZNAJDUJĄCE SIĘ NA TERENIE GMINY WĄPIELSK.....	16
TABELA 12. WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI BRUTTO DLA SZKOLNICTWA PODSTAWOWEGO I GIMNAZJALNEGO.....	16
TABELA 13. ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE W RAMACH ZADAŃ WŁASNYCH GMINY WĄPIELSK (STAN NA DZIEŃ 31.12.2013 R.).....	20
TABELA 14. LICZBA BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ OFEROWANEJ PRZES GOPS W WĄPIELSKU.....	21
TABELA 15. STRUKTURA BEZROBOCIA NA TERENIE GMINY WĄPIELSK W LATACH 2008-2013.....	23
TABELA 16. CHARAKTERYSTYKA OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY WĄPIELSK.....	23
TABELA 17. LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA TERENIE GMINY WĄPIELSKU.....	25
TABELA 18. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH POMOCĄ GOPS W WĄPIELSKU Z POWODU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	26
TABELA 19. POMOC OSOBOM UZALEŻNIONYM OD ALKOHOLU W WĄPIELSKU.....	27
TABELA 20. LICZBA BENEFICJENTÓW GOPS W WĄPIELSKU Z POWODU ALKOOLIZMU.....	28
TABELA 21. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH POMOCĄ GOPS W WĄPIELSKU, KTÓRE SPEŁNIŁY KRYTERIUM DO UZYSKANIA POMOCY Z POWODU UBÓSTWA.....	29
TABELA 22. LICZBA OSÓB BEZDOMNYCH NA TERENIE GMINY WĄPIELSK.....	30
TABELA 23. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH POMOCĄ GOPS W WĄPIELSKU Z POWODU BEZDOMNOŚCI.....	31

TABELA 24. PRZEMOC W RODZINIE W GMINIE WĄPIELSK.....	31
TABELA 25. PRZESTĘPSTWA NA TERENIE GMINY WĄPIELSK.....	32
TABELA 26. OSOBY STARSZE NA TERENIE GMINY WĄPIELSK W 2012 R.....	33
TABELA 27. ANALIZA SWOT.....	36
TABELA 28. PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO W GMINIE WĄPIELSK DO 2020 ROKU.....	38
TABELA 29. PROGNOZA SALDA MIGRACJI W GMINIE WĄPIELSK DO 2020 ROKU.....	38
TABELA 30. PROGNOZA LICZBY LUDNOŚCI GMINY WĄPIELSK.....	39
TABELA 31. PROGNOZA STRUKTURY WIEKOWEJ MIESZKAŃCÓW GMINY WĄPIELSK DO 2020 ROKU	40
TABELA 32. PROGNOZA ZMIAN PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY W WYNIKU REALIZACJI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	41
TABELA 33. KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ.....	43
TABELA 34. WSKAŹNIKI REALIZACJI KIERUNKÓW NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ.....	47

11. Spis wykresów

WYKRES 1. STRUKTURA LUDNOŚCI GMINY WĄPIELSK WEDŁUG PŁCI.....	7
WYKRES 2. MIGRACJE W GMINIE WĄPIELSK.....	11
WYKRES 3. URODZENIA ŻYWE I ZGONY.....	12
WYKRES 4. STRUKTURA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ NA TERENIE GMINY WĄPIELSK W 2013 R. WG SEKCJI PKD 2007.....	13

12. Spis rysunków

RYSUNEK 1. GMINA WĄPIELSK NA TLE WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO.....	5
--	---

Przewodniczący
Rady Gminy
Grzegorz Liszkowski
Grzegorz Liszkowski